

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การนำคำสอนทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้
แก้ไขปัญหายาเสพติดสำหรับเยาวชน

จัดทำโดย นางสาวรัตน์ ไกรเนตร

ตำแหน่ง นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ

สังกัด ศูนย์บริการสาธารณสุข ๔๐ บางแค สำนักอนามัย

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารมหานครระดับต้น รุ่นที่ ๓๔
สถาบันพัฒนาข้าราชการกรุงเทพมหานคร
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒

๑. **ชื่อเรื่อง** การนำคำสอนทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้แก้ไขปัญหายาเสพติดสำหรับเยาวชน

๒. **หลักการและเหตุผล**

เยาวชนเป็นกลุ่มคนที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ หากแต่จากรายงานการศึกษาในหลายชั้นที่ผ่านมา ได้ชี้ให้เห็นว่า ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นไปอย่างเชี่ยวกรากได้ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม การดำเนินชีวิตของเยาวชน กล่าวคือ เยาวชนต้องเผชิญกับพฤติกรรมเสี่ยงมากมาย จนกลายเป็นปัญหาสังคมตามมา เช่น ปัญหาการติดยาเสพติด ปัญหาการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปัญหาการเล่นการพนัน ปัญหาการเที่ยวตามสถานบันเทิง ปัญหาการสูบบุหรี่ ปัญหาใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาการทะเลาะวิวาท และปัญหาการฆ่าตัวตาย เป็นต้น ซึ่งปัญหาของเยาวชนเหล่านี้ นับวันยิ่งทวีความรุนแรง และมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นเรื่อยๆ อันเป็นผลมาจากการขาดภูมิคุ้มกันทางสังคม (Social immune) ที่ดีพอนั่นเอง (ประเวศ วะสี, ๒๕๕๒)

ปัญหาเสพติดกับเยาวชน เป็นปัญหาเร่งด่วน เพราะเหตุว่าสภาพปัญหาดังกล่าวมีแนวโน้มแพร่ระบาดในกลุ่มประชากรกลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะเยาวชน เป็นกลุ่มประชากรที่มีความเสี่ยง และมีโอกาสที่จะตกเป็นเหยื่อ เข้าสู่วงจรของปัญหาเสพติดเป็นอย่างมาก ตามข้อมูลผู้เข้ารับการรักษาพยาบาลใน ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ เมื่อเทียบกับประชากรทั่วไปในแต่ละช่วงอายุ พบว่าประชากรในช่วงอายุ ๑๖-๒๐ ปี มีอัตราส่วนที่ผู้ที่เกี่ยวข้องและเข้าบำบัดรักษาเสพติดมากที่สุด คิดเป็น ๓๒.๘ คน ต่อประชากร ๑,๐๐๐ คน รองลงมาคือช่วงอายุ ๒๑-๒๕ ปี คิดเป็น ๑๐.๖ คน ต่อประชากร ๑,๐๐๐ คน และอันดับสาม คือ ช่วงอายุตั้งแต่ ๑๕ ปีลงมา คิดเป็น ๗.๔ คน ต่อประชากร ๑,๐๐๐ คน ฉะนั้น เยาวชนจึงเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ ๒๐ ปี ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๖๕) ในด้านมหานครปลอดภัย โดยปลอดอาชญากรรมและยาเสพติด

การนำคำสอนทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาเสพติดเป็นทางเลือกที่ดีและมีความสำคัญ โดยจะพบว่านักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้องได้เห็นคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจาวิถัวัฒนธรรม ความเชื่อ ความศรัทธา ที่มีปัญญาเป็นตัวนำทางในพระพุทธศาสนาและเป็นเหตุปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการมีส่วนร่วมสนับสนุนส่งเสริมให้บังเกิดประสิทธิภาพต่อการบำบัดรักษาและการดูแลสุขภาพผู้ป่วย ดังนั้น การนำคำสอนทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาเสพติด จึงมุ่งหวังให้เกิดการนำพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้เพื่อเป็นเครื่องมือของนักบำบัดยาเสพติดอีกทางหนึ่ง นอกเหนือจากเครื่องมือที่ใช้อยู่ปัจจุบันซึ่งเป็นหลักวิชาการทางโลก ต่อจากนี้ไปก็จะมีเครื่องมือให้นักบำบัดยาเสพติดเป็นทางเลือกใหม่ คือ หลักคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นที่พึ่งอาศัยของพุทธศาสนิกชนคนไทยมาตั้งแต่อดีตกาลมาจนถึงโลกยุคปัจจุบัน

๓. วัตถุประสงค์

๑. เพื่อให้เยาวชนที่มาบำบัดยาเสพติด มีสุขภาพทางกายและจิตใจดีขึ้น สามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวได้อย่างมีความสุข

๒. เพื่อให้เยาวชนที่มาบำบัดยาเสพติด มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงความคิด อารมณ์และพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น

๔. เป้าหมาย

๑. เยาวชนที่มาบำบัดยาเสพติดสามารถเรียนต่อในสถาบันการศึกษาที่ส่งเยาวชนมาบำบัด โดยสามารถเรียนต่อได้จนสำเร็จการศึกษาตามหลักสูตรของสถานศึกษาได้ ร้อยละ ๘๐ ต่อปี

๒. เยาวชนที่มาบำบัดยาเสพติด มาบำบัดครบกำหนดตามโปรแกรมบำบัดได้ ร้อยละ ๘๐ ต่อปี

๕. ความรู้ที่นำมาใช้ในการจัดทำรายงานฯ

๕.๑ คำนิยามศัพท์ เพื่ออธิบายและสร้างความเข้าใจในหัวข้อรายงานฯ มีดังนี้

๕.๑.๑ เยาวชน หมายถึง เยาวชนที่มีอายุระหว่าง ๑๓ – ๒๐ ปี ที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาในโซนพื้นที่ฝั่งธนบุรีทั้งหมด เช่น พื้นที่เขตบางแค หนองแขม ภาษีเจริญ เป็นต้น

๕.๑.๒ การแก้ไขปัญหายาเสพติด ในที่นี้ หมายถึงการบำบัดยาเสพติด ให้แก่ผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด ณ คลินิกบำบัดยาเสพติด ศูนย์บริการสาธารณสุข ๔๐ บางแค

๕.๑.๓ การบำบัดยาเสพติด หมายถึง การให้คำปรึกษาแนะนำ ให้ความรู้ ฝึกทักษะ และเกิดความตระหนักรู้ เข้าใจ สามารถสร้างภูมิคุ้มกัน นำไปสู่การปรับเปลี่ยนความคิด และพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม

๕.๑.๔ รูปแบบการบำบัดยาเสพติดมี ๒ ประเภท ได้แก่ ๑ บำคับบำบัด ๒ สมครใจบำบัด สำหรับประเภทบำคับบำบัด จะหมายถึง ผู้ติดยาเสพติดใช้สารเสพติดและถูกตำรวจจับดำเนินคดีตามกฎหมาย ภายใต้ พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ ในส่วนของการบำบัดประเภทสมครใจ จะหมายถึง ผู้ติดยาเสพติดที่ไม่เข้าข่ายตาม พระราชบัญญัติฉบับนี้

๕.๑.๕ พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ หมายถึง กฎหมายที่ระบุสาระสำคัญไว้ว่าผู้เสพยาเสพติดที่ได้รับการพิจารณาวินิจฉัยว่าเป็นผู้เสพ ถือว่าเป็นคนไข้หรือเป็นผู้ป่วย เป็นโรคชนิดหนึ่ง คือ โรคสมองติดยา จะได้รับโอกาสให้เข้าสู่กระบวนการบำบัดตามกฎหมาย กุณเฑาะว์ เงื่อนไข ของกฎหมาย ต่อไป

๕.๑.๖ โรคสมองติดยา คือ การใช้ยาเสพติดเป็นประจำ จนส่งผลให้สมองส่วนคิดที่ทำหน้าที่ในการใช้ความคิด ความมีเหตุผล ใช้สติปัญญา ไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ แต่จะอยู่ภายใต้อำนาจ ของสมองส่วนอยากหรือสมองส่วนอารมณ์ ทำให้มีปัญหาในการควบคุม และการใช้ความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม ไม่สามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติ ตามธรรมชาติของ

ผู้คนทั่วไปได้ ทำให้เกิดปัญหาในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น และเป็นปัญหาสังคม ที่เชื่อมโยง ชับซ้อน และเป็น ภัยคุกคาม ที่ทำลายความสงบ ความมั่นคง ของสังคมและประเทศชาติ

๕.๒ Swot Analysis คือ การวิเคราะห์งานที่ต้องการพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้น ประกอบด้วย ๔ ประเด็น คือ

- จุดอ่อน

๑. ระยะเวลาการบำบัดฟื้นฟูมีระยะสั้น ทำให้ผู้รับการบำบัดมีข้อจำกัดในเรื่องเวลาทำให้ขาดตกบกพร่องในการที่จะได้รับประโยชน์และตระหนักรู้ ทำให้การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไม่ชัดเจน โดยไม่สามารถสังเกตเห็นถึงการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงได้อย่างคงเส้นคงวา ขาดความต่อเนื่องและไม่สามารถประเมินผลเยาวชนผู้รับการบำบัดในระยะยาวได้

๒. ผู้รับบำบัดที่เป็นกลุ่มเยาวชน ขาดแรงจูงใจ ที่จะมารับบำบัดส่วนใหญ่เป็นเพราะสถานศึกษาและผู้ปกครองเป็นผู้ชักนำ ทำให้กระบวนการบำบัดมีความท้าทายต่อนักบำบัดที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายและกระบวนการบำบัดบังเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

๓. ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวของผู้รับการบำบัดนั้น เป็นปัญหาที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นตัวบุคคล ด้านอารมณ์ สิ่งแวดล้อม สังคม ทำให้แก้ปัญหาได้ยาก นักบำบัดต้องพยายามค้นหาศักยภาพและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของสมาชิกในครอบครัวให้เข้ามาช่วยแก้ปัญหาาร่วมกัน

- จุดแข็ง

๑. มีการทำงานเป็นทีมสหวิชาชีพ ซึ่งมีประโยชน์ต่อการตัดสินใจเป็นผู้กำหนดแผนจัดบริการให้ครอบคลุมถึงปัญหาของผู้รับบริการโดยรอบด้าน ทำให้นักบำบัดรู้จักการใช้บุคลากรที่มีศักยภาพและเป็นการพัฒนาความรู้และส่งเสริมสัมพันธภาพอันดีในทีมสหวิชาชีพด้วย

๒. มีคลินิกบำบัดยาเสพติดครอบคลุมโซนพื้นที่ในความรับผิดชอบ ทำให้มีเครือข่ายในการทำงานและช่วยเหลือสนับสนุนให้การบำบัดเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๓. ผู้มารับการบำบัดส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และมีผู้รับการบำบัดจำนวนไม่น้อย เคยฟังฟังอาศัยพุทธศาสนาเพื่อจะห่างไกลความทุกข์ยากเดือดร้อนและปัญหายาเสพติด ดังนั้นจึงมีจิตใจมีความรู้สึกที่ดี และมีความเชื่อ ความศรัทธา ในหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว

- โอกาส

๑. มีความเจริญทางด้านเทคโนโลยีและการมีงานทำ เปิดโอกาสสำหรับผู้แสวงหาความเจริญก้าวหน้าและต้องการสร้างอนาคตให้ดีขึ้น เพราะมีแหล่งงานหลากหลาย และเป็นศูนย์กลางความเจริญ ทันสมัย ตามลักษณะโครงสร้างสังคมเมืองในทุกด้าน ทุกแขนง

๒. เมืองครุฑนครรัฐและเอกชนที่มีที่ตั้งและสำนักงานต่างๆ ควบคุมโซนพื้นที่ในกทม. ทำให้สนับสนุนการทำงานด้านการบำบัดแก้ไขปัญหายาเสพติด ทำให้กระบวนการบำบัดบรรลุดมุงหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

- ภัยคุกคาม

๑. กรุงเทพมหานคร มีประชากรเข้ามาอยู่มากมายหลากหลาย ทั้งจากต่างจังหวัด คนไทยและคนต่างชาติ ทำให้ผู้เข้ารับบำบัดมีความหลากหลายและปัญหาซับซ้อน เกิดเป็นปัญหาอุปสรรคและภัยคุกคามมีผลกระทบต่อกระบวนการบำบัดฟื้นฟูที่จะบรรลุจุดมุ่งหมาย และวัตถุประสงค์ได้

๒. วิถีชีวิตความเป็นอยู่ในเมืองหลวง ซึ่งมีการลงทุน การแข่งขัน การแย่งชิง มีความสัมพันธ์แบบทางการ ไม่เป็นกันเองในสังคม ครอบครัวและชุมชน มีความผูกพันและการช่วยเหลือเกื้อกูลลดน้อยลง ทำให้คนที่มีความเครียดหรือถูกบีบคั้นจากสภาวะความเป็นอยู่ในบริบทของเมืองหลวง มีผู้คนเป็นจำนวนไม่น้อยหันไปพึ่งพายาเสพติด

๕.๓ แนวคิดทางพุทธศาสนากับการแก้ปัญหายาเสพติด

มงคลชีวิต ซึ่งเป็นหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ทรงแสดงไว้เป็นข้อควรประพฤติปฏิบัติ ซึ่งมีอยู่ ๓๘ ประการ แบ่งเป็นหมวดหมู่ได้ ๑๐ หมู่ สรุปเนื้อหาได้ดังนี้

๑. มงคลหมู่ที่ ๑ ฝึกให้เป็นคนดี
๒. มงคลหมู่ที่ ๒ อยู่ในถิ่นที่เหมาะสม
๓. มงคลหมู่ที่ ๓ ฝึกตนให้เป็นคนที่มีประโยชน์
๔. มงคลหมู่ที่ ๔ บำเพ็ญประโยชน์ต่อครอบครัว
๕. มงคลหมู่ที่ ๕ บำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม
๖. มงคลหมู่ที่ ๖ ปรับเตรียมสภาพใจให้พร้อม
๗. มงคลหมู่ที่ ๗ การแสวงหาธรรมะเบื้องต้นใส่ตัว
๘. มงคลหมู่ที่ ๘ การแสวงหาธรรมะเบื้องต้นใส่ตัวให้เต็มที่
๙. มงคลหมู่ที่ ๙ การฝึกภาคปฏิบัติเพื่อกำจัดกิเลสให้สิ้นไป
๑๐. มงคลหมู่ที่ ๑๐ ผลจากการปฏิบัติจนหมดกิเลส

อิทธิบาท ๔ หลักธรรมคำสอนทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิต ได้แก่

๑. ฉันทะ คือ ความพอใจ ความอยากทำให้เกิดผลดี เกิดขึ้นตามความต้องการความพอใจ
๒. วิริยะ คือ ความมีใจสู้ ใจกล้า เพียรพยายามไม่ย่อท้อต่อสิ่งที่ยากลำบาก
๓. จิตตะ คือ ความมุ่งมั่นตั้งใจ มีจิตใจฝักใฝ่สิ่งที่ต้องการสำเร็จ
๔. วิมังสา คือ การไตร่ตรอง การทดลอง ลองผิดลองถูกและพิจารณาปรับปรุงให้ดีขึ้น

พรหมวิหารธรรม ๔ หลักธรรมของผู้มีจิตใจกว้างใหญ่ดุจตั้งพรหม ได้แก่

๑. เมตตา คือ ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ทั่วหน้า
๒. กรุณา คือ ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ไข่มใจในอันจะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์เดือดร้อนของปวงสัตว์
๓. มุทิตา คือ ความยินดี ในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีความสุข มีจิตผ่องใสบันเทิง ประกอบด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอ ต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีความสุข เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป
๔. อุเบกขา คือ ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือมีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราซังไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉยสงบใจมองดู ในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำ เพราะเขารับผิดชอบตนได้ดีแล้ว เขาสมควรรับผิดชอบตนเอง หรือเขาควรได้รับผลอันสมกับความรับผิดชอบของตน

อบายมุข ๖ คือ วิถีชีวิต ๖ อย่าง แห่งต้นหาคความอยาก ความโลภหลงมัวเมาที่ทำให้เกิดความเสื่อม ความฉิบหายของชีวิต ประกอบด้วย

๑. ตีมน้ำเมา (Addiction to intoxicants) คือ พฤติกรรมชอบดื่มสุราเป็นนิจ
๒. เทียวกลางคืน (Roaming the streets at unseemly hours) คือ พฤติกรรมชอบเที่ยวกลางคืนเป็นนิจ
๓. เทียวดูการละเล่น (Frequenting shows) คือ พฤติกรรมชอบเที่ยวดูการแสดงหรือการละเล่นเป็นนิจ
๔. เล่นการพนัน (Indulgence in gambling) คือ พฤติกรรมชอบเล่นการพนันเป็นนิจ
๕. คบคนชั่วเป็นมิตร (Association with bad companions) คือ พฤติกรรมชอบคบหาคนชั่วคนพาลเป็นนิจ
๖. เกียจคร้านการงาน (Habit of idleness) คือ พฤติกรรมชอบเกียจคร้านในการงานเป็นนิจ

พุทธทาส ภิกขุ (เจือม อินปัญโญ) ได้กล่าวถึงพระพุทธานุสสาไว้ในหนังสือ คู่มือมนุษย์ ว่า พระพุทธานุสสา คือ วิชารวมทั้งระเบียบปฏิบัติสำหรับจะให้เราทำอะไรเป็นอะไร ถ้ารู้ว่าอะไรเป็นอะไรจริงๆแล้ว เราย่อมไม่ปฏิบัติผิดต่อสิ่งทั้งปวง ครั้นรู้จริงตามวิธีของพระพุทธานุสสา คือ มองเห็นชัดว่า สิ่ง

ทั้งปวงไม่เที่ยง เป็นทุกข์ไม่ใช่ตัวตน ไม่มีอะไรน่าผูกมัดตัวเราเข้ากับสิ่งนั้นจริงๆแล้ว จิตก็จะเกิดความหลุดพ้นจากอำนาจครอบงำของสิ่งเหล่านั้นขึ้นมาทันที อริยสัจสี่ประการนั้นคือความรู้ที่บอกให้ชัดว่าอะไรเป็นอะไรอย่างครบถ้วนนั่นเอง

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ แก่นแท้ของพระพุทธศาสนา ตอนหนึ่งว่า เมื่อพระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้แล้ว เสด็จไปปฐมเทศนา พระธรรมจักกัปปวัตตนสูตร พระองค์ทรงตรัสสอนหนึ่งมีความว่า (จตุส อริยสัจเจสุ ติปริวัญญู ท มวาทสการ ยถา ภูตัญญาณทสสน) トラบใดที่เราไม่มีญาณทัสสนะที่มีปริวัฏ ๓ มีอาการ ๑๒ ในอริยสัจสี่ เราก็กังไม่ปฏิญาณได้ว่า ได้ตรัสรู้ ดังนั้นเราจึงรู้อริยสัจอย่างเดียวไม่ได้ ต้องรู้หน้าที่ต่ออริยสัจและปฏิบัติหน้าที่ต่ออริยสัจให้สำเร็จด้วย พระพุทธเจ้าตรัสกิจหรือหน้าที่ต่ออริยสัจสี่ไว้ครบแล้ว คือ

๑. หน้าที่ต่อทุกข์ คือ ปริญญา แปลว่า กำหนดรู้ รู้เท่าทัน จับตัวมันให้ได้
๒. หน้าที่ต่อสมุทัย คือ ปหานะ แปลว่า ละ หรือกำจัด
๓. หน้าที่ต่อนิโรธ เรียกว่า สัจฉิกิริยา แปลว่า ทำให้แจ้งหรือบรรลุนั่นเอง
๔. หน้าที่ต่อมรรค เรียกว่า ภาวนา แปลว่า บำเพ็ญ ก็คือ ปฏิบัติลงมือ ทำให้เกิด ทำให้

มีขึ้น

พระมหาสารวย ญาณสวโร ได้ทำการศึกษาผลกระทบจากการล่วงละเมิดศีลข้อที่ ๕ ที่มีต่อสังคมไทยว่า ปัญหาที่มีผลต่อสังคมไทยมากที่สุดในปัจจุบันคือ ปัญหายาเสพติดที่ระบาดอยู่ในเรื่องนี้พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีเหตุผล ที่ยอมรับข้อเท็จจริงคือ เป็นเพราะขาดหลักธรรม ข้อปฏิบัติสำหรับมนุษย์ อันเรียกว่า ศีลนั้น โดยเฉพาะศีลข้อที่ ๕ ซึ่งถือว่ามีความสำคัญมากที่สุด โดยเห็นคุณโทษว่า สุราเมรัยและของเมานั้น เป็นสิ่งที่มีอันตรายเป็นข้อห้ามโดยส่วนเดียวที่เป็นพิษร้ายแก่สังคม มีโทษทำลายทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต

๕.๔ แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

นवलพร ยั่งรอด (๒๕๔๓ : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องทัศนคติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ต่อปัจจัยและวิธีการป้องกันตนเองไม่ให้ใช้ยาเสพติด ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

ทัศนคติของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อปัจจัยการป้องกันตนเองไม่ให้ใช้ยาเสพติด ส่วนของปัจจัยภายในพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเห็นด้วยว่าการใช้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดเป็นปัจจัยในการป้องกันตนเองไม่ให้ใช้ยาเสพติด ส่วนปัจจัยภายนอกพบว่า มีทัศนคติเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าปัจจัยด้านครอบครัว เป็นปัจจัยในการป้องกันตนเองไม่ให้ใช้ยาเสพติด วิธีการในการป้องกันตนเองไม่ให้ใช้ยาเสพติด ประกอบด้วยวิธีการ ๔ วิธี ได้แก่ วิธีการปฏิเสธ การคบเพื่อน การเล่นเกม และการทำงานอดิเรก ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าวิธีการปฏิเสธ เป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้ตนเองไม่ยุ่งเกี่ยวกับ

ยาเสพติด เห็นด้วยในระดับปานกลางว่าจะเลือกคบเพื่อนที่ไม่ใช้ยาเสพติดเท่านั้น เห็นด้วยอย่างยิ่งว่า การเล่นเกมจะช่วยให้นักเรียนไม่หันไปใช้ยาเสพติด และกีฬาเป็นทางออกในการระบายความเครียด และเห็นด้วยในระดับปานกลางว่า บุคคลที่ไม่มีงานอดิเรกอาจมีเวลาว่างหันไปใช้ยาเสพติด จาก การศึกษาตัวแปรในเรื่องระดับการศึกษา ผลการเรียนรู้ รายได้ของครอบครัวและสัมพันธภาพของสมาชิก ในครอบครัว ว่าตัวแปรใดที่มีผลในการป้องกันตนเองไม่ให้ใช้ยาเสพติด พบว่าตัวแปรในเรื่องผลการเรียน และสัมพันธภาพของสมาชิกในครอบครัว เป็นตัวแปรที่มีผลต่อวิธีการ ในการป้องกันตนเองไม่ให้ใช้ยาเสพติด ดังนั้น การป้องกันการใช้ยาเสพติดในเยาวชน จึงต้องให้เด็กเรียนรู้ถึงปัจจัยและวิธีการที่จะ ป้องกันตนเอง ไม่ให้ตกเป็นทาสของยาเสพติด ซึ่งปัจจัยและวิธีการเหล่านั้นเกิดขึ้นได้จากตัววัยรุ่นและ สิ่งแวดล้อมภายนอก ซึ่งในแต่ละบุคคลจะมีการรับรู้และการปฏิบัติตนในการป้องกันตนเอง ในการ ปลูกฝังให้เกี่ยวกับอันตรายจากการใช้ยาเสพติด และฝึกทักษะการปฏิเสธการใช้ยาเสพติด ซึ่งจะนำมาสู่ วิธีการที่จะป้องกันตนเอง ให้ห่างไกลจากยาเสพติดได้

โสภา ชูพิกุลชัย และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การศึกษาความรู้สึกของผู้ติดยาเสพติด ที่มีต่อศาสนาและวิธีการนำศาสนาแก้ปัญหาเสพติด” พบว่า ผู้เสพยาเสพติดทั้งหมด เห็นด้วยกับ วิธีการใช้หลักธรรมทางศาสนาโน้มน้าวให้กลุ่มผู้ติดยาเสพติดยอมเลิกเสพยาเสพติดมากที่สุด เพราะเชื่อ ว่า หลักธรรมทางศาสนา จะทำให้เกิดความศรัทธาและมีความเชื่อมั่นในการทำมาดีและสามารถ อดกลั้นต่อการที่จะหวนกลับไปเสพยาอีก รองลงมา ได้แก่ วิธีการสนับสนุนให้ผู้ติดยาเสพติดมีส่วนร่วมใน กิจกรรมของศาสนา เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจและวิธีการเชิญชวนให้พระสงฆ์ นักบวช หรือผู้นำ ทางศาสนาเข้าร่วมในการบำบัดรักษา ตามลำดับ

สุภัทรา ลบล้ำเลิศ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “พุทธวิธีในการแก้ปัญหาเสพติด” พบว่า จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปลูกฝังความเชื่อ ความศรัทธาและการยอมรับทางศาสนา ให้เข้าใจในชีวิตและ จิตใจ โดยเริ่มแต่ในวัยเด็กเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้รอดพ้นจากสิ่งเสพติด หากบุคคลมีศาสนาคอยยึดเหนี่ยว จิตใจอยู่ในตัวแล้ว ก็เท่ากับว่าบุคคลนั้นมีภูมิคุ้มกันของชีวิตไม่ให้ก้าวสู่ทางผิดหรือยึดสารเสพติดเป็นที่ พึ่งเมื่อเผชิญปัญหาได้ ซึ่งการที่จะบรรลุผลดังกล่าวนั้น ควรจะต้องปลูกฝังด้วยวิธีการอบรมสั่งสอนให้ ทราบซึ่งในหลักธรรมควบคู่กับการสร้างให้เกิดความรู้สึกประทับใจ อบอุ่นและมีความสุขในศาสนา

๖. กรอบแนวทางการดำเนินการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

ขั้นตอนการดำเนินการบำบัดยาเสพติด

๑. ปัญหาแรกรับ/การรับแจ้งเบื้องต้น (Intake Process)

๒. การแสวงหาข้อเท็จจริง (Fact Finding)

- ๒.๑ ประวัติส่วนตัว
- ๒.๒ ประวัติครอบครัว
- ๒.๓ ประวัติการใช้ยาเสพติด
- ๒.๔ ประวัติสุขภาพ
- ๒.๕ ประวัติด้านจิตวิทยา

๓. การประเมินสถานะของผู้รับการบำบัด (Assessment)

- ๓.๑ การประเมินสถานะกายจิตสังคมของผู้รับการบำบัด
- ๓.๒ การประเมินสถานะครอบครัว (Family Assessment)
- ๓.๓ การประเมินความเสี่ยงของผู้รับการบำบัด (Risk Assessment)
- ๓.๔ การประเมินความต้องการของผู้รับการบำบัด (Need Assessment)

๔. การกำหนดเป้าหมายและแผนบริการและการดำเนินงาน (Care Plan)

๑. แผนการช่วยเหลือเฉพาะหน้า

โดยการให้คำปรึกษาเพื่อสร้างแรงจูงใจให้ผู้รับการบำบัดเข้าฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการให้ความรู้เรื่องโทษพิษภัยของยาเสพติด

๒. แผนการช่วยเหลือระยะยาว/การป้องกันการกลับไปเสพติด

โดยการให้คำปรึกษาเพื่อสร้างแรงจูงใจในการเลิกยาเสพติดแก่ผู้รับการบำบัด การให้คำปรึกษารายบุคคล รายกลุ่มและครอบครัว ให้การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เป็นระยะเวลา ๒ เดือน พร้อมทั้งให้การติดตามและประเมินผลหลังการฟื้นฟู ครอบคลุมเป็นเวลา ๑ ปี

จากการวิเคราะห์ประเมินปัญหาและแผนให้การช่วยเหลือ นำมากำหนดเป้าหมาย วางแผนการให้บริการและดำเนินงาน โดยกำหนดกิจกรรมซึ่งจะเป็นเนื้อหาสาระในส่วนของรายละเอียดการดำเนินการบำบัดยาเสพติด โดยการบำบัดยาเสพติดที่ผู้รับการบำบัดมาบำบัดครบตามโปรแกรม กำหนดไว้ทั้งสิ้น ๑๖ สัปดาห์ นัดผู้รับการบำบัดมาบำบัดสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง แต่สำหรับผู้เข้ารับบำบัดเป็นเยาวชนที่ถูกส่งมาจากสถานศึกษาต่างๆ นั้น จะมาบำบัดรวม ๘ สัปดาห์ นัดให้มาบำบัดสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง จึงจะถือว่ามาบำบัดครบตามโปรแกรม

จะขอสรุปรายละเอียดการดำเนินการบำบัดยาเสพติดสำหรับเยาวชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการบำบัด โดยนำเสนอเป็นตารางดังนี้

เป้าหมาย	แผนการดำเนินงาน	ทรัพยากร (ติดต่อใคร/ หน่วยงานอะไร)	ประเด็นที่ต้องเตรียมการประสานงาน/ ทำอย่างไร	ระยะเวลาในการ ดำเนินงาน
<p>ปัญหาสารเสพติด/สารที่ออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ผู้รับการบำบัด สิบบุหรี ต้มสุรา เสพกัญชา เสพยาบ้าและเสี่ยงต่อการเสพยา</p>	<p>จากข้อมูลต่างๆที่ได้ในชั้นแสวงหาข้อเท็จจริงและจากการประเมินสภาวะผู้รับการบำบัดในทุกๆด้านนั้น กำหนดแผนการดำเนินงานได้ดังนี้</p> <p>๑. ปรีกษาและประสานงานกับนักจิตวิทยา พยาบาลวิชาชีพและนักสังคมสงเคราะห์ ในการฟื้นฟูเป็นรายบุคคล เนื่องจากจำนวนเข้ารับการบำบัดไม่สามารถทำกลุ่มได้</p> <p>๒. นัดผู้รับการบำบัดเข้าโปรแกรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ๘ ครั้ง สัปดาห์ละ ๑ วัน (กำหนดวัน-ศุกร์) ให้คนไข้เลือกว่าสะดวกมาเข้ารับบำบัดวันไหน</p> <p>๓. จัดเตรียมเอกสารคู่มือของผู้รับการบำบัด</p> <p>๔. ดำเนินการให้การฟื้นฟูสมรรถภาพตามคู่มือ Matrix Model</p>	<p>นักจิตวิทยา พยาบาลวิชาชีพ นักสังคมสงเคราะห์</p> <p>นักสังคมสงเคราะห์</p> <p>ประสานงานกับพยาบาลในการตรวจปัสสาวะหาสารเสพติด</p>	<p>ประสานงานกับทีม ขอดำเนินการฟื้นฟูเป็นรายบุคคล เนื่องจากมีผู้รับการบำบัด มาบำบัดจำนวนครั้งละ ๑ ราย โดยจะดูแลให้การฟื้นฟู ตั้งแต่เริ่มจนจบกระบวนการ</p> <p>แจ้งวันนัดแก่ผู้รับการบำบัดและครอบครัว ให้เตรียมความพร้อมและให้เบอร์โทรติดต่อ</p> <p>ประสานพยาบาลขอตรวจสารเสพติด ก่อนเข้ารับบำบัดฟื้นฟู/ส่งแฟ้มบำบัด</p>	<p>๑ วัน หลังจากรับตัวผู้รับการบำบัด เข้าบำบัดฟื้นฟู</p> <p>ในวันแรกที่รับตัวผู้เข้ารับการบำบัด เข้าบำบัดฟื้นฟู</p> <p>ระยะเวลาบำบัดฟื้นฟู ๒ เดือน</p>

เป้าหมาย	แผนการดำเนินงาน	ทรัพยากร(ติดต่อใคร/ หน่วยงานอะไร	ประเด็นที่ต้องเตรียมการประสานงาน/ ทำอย่างไร	ระยะเวลาในการ ดำเนินงาน
	<p style="text-align: center;">ครั้งที่ ๑</p> <p>ให้ความรู้ในเรื่องของวงจรการใช้ยา/ ตัวกระตุ้นภายนอก ตัวกระตุ้นภายใน ให้หลักทางพุทธศาสนา ชุดหลักธรรม มงคลชีวิต หมู่ที่ ๑ การฝึกให้เป็นคนดี ๓ ข้อ คือ ๑. การไม่คบคนพาล ๒. การคบ บัณฑิต ๓. การบูชาบุคคลที่ควรบูชา</p> <p style="text-align: center;">ครั้งที่ ๒</p> <p>ให้ความรู้เรื่องการพูดความจริง/ ความไว้วางใจ/การฟื้นฟูสัมพันธภาพ ให้หลักทางพุทธศาสนา ชุดหลักธรรม มงคลชีวิต หมู่ที่ ๓ ฝึกตนให้เป็นผู้ที่มี ประโยชน์</p>	<p>ประสานงานกับพยาบาลในการ ตรวจปัสสาวะหาสารเสพติด</p> <p>ประสานงานกับพยาบาลในการ ตรวจปัสสาวะหาสารเสพติด</p>	<p>ประสานพยาบาล ขอตรวจสอบสารเสพติด ก่อนเข้าบำบัดฟื้นฟู / ส่งแฟ้มบำบัด</p> <p>ประสานพยาบาล ขอตรวจสอบสารเสพติด ก่อนเข้าบำบัดฟื้นฟู / ส่งแฟ้มบำบัด</p>	<p>๑ ชั่วโมง</p> <p>๑ ชั่วโมง</p>

เป้าหมาย	แผนการดำเนินงาน	ทรัพยากร(ติดต่อใคร/ หน่วยงานอะไร	ประเด็นที่ต้องเตรียมการประสานงาน/ ทำอย่างไร	ระยะเวลาในการ ดำเนินงาน
	<p style="text-align: center;">ครั้งที่ ๓</p> <p>ให้ความรู้ในเรื่องการทำตนเป็นคนฉลาด/ การยอมรับ/การสร้างเพื่อนใหม่ ให้หลักทางพุทธศาสนา ชุดหลักธรรม มงคลชีวิต หมู่ที่ ๒ อยู่ในถิ่นที่เหมาะสม</p> <p style="text-align: center;">ครั้งที่ ๔ กลุ่มครอบครัว</p> <p>ให้ความรู้เรื่องโรคสมองตื้อยา เรื่อง ตัวกระตุ้นและการอยากยา / เส้นทางสู่การ เลิกยา / ยาบ้าจากสวรรค์สู่นรก / สุราและ ร่างกาย ให้หลักทางพุทธศาสนา เรื่อง อบายมุข ๖</p>	<p>ประสานงานกับพยาบาลในการ ตรวจปัสสาวะหาสารเสพติด</p> <p>ประสานงานกับพยาบาลในการ ตรวจปัสสาวะหาสารเสพติด</p>	<p>ประสานพยาบาล ขอตรวจสอบสารเสพติด ก่อนเข้าบำบัดฟื้นฟู / ส่งแฟ้มบำบัด</p> <p>ประสานพยาบาล ขอตรวจสอบสารเสพติด ก่อนเข้าบำบัดฟื้นฟู / ส่งแฟ้มบำบัด</p>	<p>๑ ชั่วโมง</p> <p>๑ ชั่วโมง ๒๐ นาที</p>

เป้าหมาย	แผนการดำเนินงาน	ทรัพยากร(ติดต่อใคร/ หน่วยงานอะไร	ประเด็นที่ต้องเตรียมการประสานงาน/ ทำอย่างไร	ระยะเวลาในการ ดำเนินงาน
	<p style="text-align: center;">ครั้งที่ ๕</p> <p>ให้ความรู้เรื่องความน่าเบื่อ/งานและการ เลิกยา/การทำตัวไม่ให้อ่าง ให้หลักทางพุทธศาสนา โดยใช้แนวการสอน ของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ เรื่อง ทำงานให้เป็นไว้ ความสุขก็หลาย กำไรก็เยอะ</p>	<p>ประสานงานกับพยาบาลในการ ตรวจปัสสาวะหาสารเสพติด</p>	<p>ประสานพยาบาล ขอตรวจสอบสารเสพติด ก่อนเข้าบำบัดฟื้นฟู / ส่งแฟ้มบำบัด</p>	<p style="text-align: center;">๑ ชั่วโมง</p>
	<p style="text-align: center;">ครั้งที่ ๖</p> <p>ให้ความรู้เรื่องการหาเหตุผลในการกลับไป เสพซ้ำ/การวิเคราะห์การกลับไปเสพซ้ำ/ พฤติกรรมซ้ำทำและการป้องกัน ให้หลักทางพุทธศาสนา เรื่องหลักอิทธิบาท ๔ (ตามแนวการสอนของสมเด็จพระ พุทธโฆษาจารย์)</p>	<p>ประสานงานกับพยาบาลในการ ตรวจปัสสาวะหาสารเสพติด</p>	<p>ประสานพยาบาล ขอตรวจสอบสารเสพติด ก่อนเข้าบำบัดฟื้นฟู / ส่งแฟ้มบำบัด</p>	<p style="text-align: center;">๑ ชั่วโมง</p>

เป้าหมาย	แผนการดำเนินงาน	ทรัพยากร(ติดต่อใคร/ หน่วยงานอะไร	ประเด็นที่ต้องเตรียมการประสานงาน/ ทำอย่างไร	ระยะเวลาในการ ดำเนินงาน
	<p style="text-align: center;">ครั้งที่ ๗</p> <p>ให้ความรู้เรื่อง วิธีจัดการกับความโกรธและ การทำจิตใจให้สงบ ให้หลักทางพุทธศาสนา ชุดหลักธรรม มงคลชีวิต หมู่ที่ ๖ ปรับเตรียมสภาพใจให้ พร้อม</p> <p style="text-align: center;">ครั้งที่ ๘</p> <p>ให้ความรู้เรื่องแรงจูงใจในการเลิกยา/สิ่งยึด เหนี่ยวจิตใจ/ความรับผิดชอบ ชีวิตประจำวัน ให้หลักทางพุทธศาสนา ชุดหลักธรรม มงคลชีวิต หมู่ที่ ๔ บำเพ็ญประโยชน์ต่อ ครอบครัว และหลักพรหมวิหารธรรม๔</p>	<p>ประสานงานกับพยาบาลในการ ตรวจปัสสาวะหาสารเสพติด</p> <p>ประสานงานกับพยาบาลในการ ตรวจปัสสาวะหาสารเสพติด</p>	<p>ประสานพยาบาล ขอตรวจสอบสารเสพติด ก่อนเข้าบำบัดฟื้นฟู / ส่งแฟ้มบำบัด</p> <p>ประสานพยาบาล ขอตรวจสอบสารเสพติด ก่อนเข้าบำบัดฟื้นฟู / ส่งแฟ้มบำบัด</p>	<p>๑ ชั่วโมง</p> <p>๑ ชั่วโมง</p>

๗. ระยะเวลาการดำเนินการ

ตั้งแต่วันที่ ๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ ถึง วันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๔

๘. งบประมาณ

เป็นภารกิจงานในหน้าที่ความรับผิดชอบที่ปฏิบัติประจำวัน ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย จึงไม่ต้องประมาณค่าใช้จ่ายของการดำเนินงาน

๙. แนวทางการติดตามและประเมินผล

ผลผลิต (Output)

เป้าหมาย	ตัวชี้วัด	วิธีการ/เครื่องมือ
เยาวชนที่มาบำบัดยาเสพติดสามารถเรียนต่อได้จนสำเร็จการศึกษาจากสถานศึกษาที่ส่งตัวมาบำบัด	<ul style="list-style-type: none"> - เยาวชนมาเข้ารับบำบัดตามนัด ทุกครั้งรวม ๘ ครั้ง คิดเป็นร้อยละ ๘๐ ต่อปี - ออกหนังสือรับรองผ่านการบำบัด - การติดตามไปยังสถานศึกษาผ่านทางอาจารย์ฝ่ายปกครอง โดยเยาวชนที่ถูกส่งตัวมาบำบัดสำเร็จการศึกษาได้ร้อยละ ๘๐ ต่อปี 	<ul style="list-style-type: none"> - โปรแกรม กายจิตสังคมบำบัด (Matrix Program) - ระบบ รูปแบบ วิธีการบำบัด แนวใหม่ โดยบูรณาการนำคำสอนทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในกระบวนการบำบัด - ออกบัตรนัดหมายการมาเข้ารับบำบัด
เยาวชนที่มาบำบัดยาเสพติดมาบำบัดครบกำหนดตามโปรแกรม	<ul style="list-style-type: none"> มาบำบัดครบตามกำหนดเงื่อนไขของโปรแกรม คือ มาบำบัดเป็นเวลารวมทั้งสิ้น ๒ เดือน โดยนัดสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง รวมทั้งหมด ๘ ครั้ง หรือ ๘ สัปดาห์ โดยเยาวชนที่ถูกส่งตัวมาบำบัดสามารถมาเข้ารับบำบัดได้ร้อยละ ๘๐ ต่อปี - ออกหนังสือรับรองผ่านการบำบัด 	<ul style="list-style-type: none"> - โปรแกรม กายจิตสังคมบำบัด (Matrix Program) - ระบบ รูปแบบ วิธีการบำบัด แนวใหม่ โดยบูรณาการนำคำสอนทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในกระบวนการบำบัด - ออกบัตรนัดหมายการมาเข้ารับบำบัด

ผลลัพธ์ (Outcome)

วัตถุประสงค์	ตัวชี้วัด	วิธีการ/เครื่องมือ
<p>เยาวชนที่มาบำบัดยาเสพติดมีสุขภาพทางกายและจิตใจดีขึ้น สามารถอยู่ร่วมกับครอบครัวได้อย่างมีความสุข</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ผลการวัดระดับ CO. (คาร์บอนมอนอกไซด์) ลดลง - ผลตรวจปัสสาวะไม่มีสารเสพติดทุกครั้งที่มาบำบัด - กรณีอยู่ระหว่างบำบัด มีการนัดหมายครอบครัวมาเข้าโปรแกรมบำบัดรายกลุ่ม ครอบครัวด้วย กรณีบำบัดครบตามกำหนดโปรแกรมแล้ว จะดำเนินการติดตามโดยการเยี่ยมบ้าน เพื่อพบปะพูดคุย สัมภาษณ์ สอบถาม ครอบครัว ผู้ปกครองและชุมชน สิ่งแวดล้อมที่เยาวชนอยู่อาศัย 	<ul style="list-style-type: none"> - โปรแกรม กายจิต สังคมบำบัด (Matrix Program) - ระบบ รูปแบบ วิธีการบำบัดแนวใหม่ โดยบูรณาการนำคำสอนทางพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการบำบัด
<p>เยาวชนที่มาบำบัดยาเสพติดมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ผลการวัดระดับ CO. (คาร์บอนมอนอกไซด์) ลดลง - ผลตรวจปัสสาวะไม่มีสารเสพติดทุกครั้งที่มาบำบัด - กรณีอยู่ระหว่างบำบัด มีการนัดหมายครอบครัวมาเข้าโปรแกรมบำบัด ครอบครัวด้วย กรณีบำบัดครบตามกำหนดโปรแกรมแล้ว จะดำเนินการติดตามโดยการเยี่ยมบ้าน เพื่อพบปะพูดคุย สัมภาษณ์ สอบถาม ครอบครัว ผู้ปกครองและชุมชน สิ่งแวดล้อมที่เยาวชนอยู่อาศัย 	<ul style="list-style-type: none"> - โปรแกรม กายจิต สังคมบำบัด (Matrix Program) - ระบบ รูปแบบวิธีการบำบัดแนวใหม่ โดยบูรณาการนำคำสอนทางพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการบำบัด

๑๐. ข้อเสนอแนะ

ระดับนโยบาย

ควรให้สถาบันต่างๆ เช่น สถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัวและสถาบันศาสนา เป็นต้น เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างเข้มแข็งและเป็นรูปธรรม เช่น การจัดระบบการเฝ้าระวัง จัดทีมวิทยากรเข้าบรรยายให้ความรู้ในเวทีต่างๆ เช่น ในโรงเรียน มีแผนเชิงป้องกันแก่เยาวชนหรือบุคคลที่ประสบปัญหาต่างๆ เช่น ว่างาน เป็นผู้อยู่ในภาวะยากลำบาก โดยจัดหางานให้ทำ มีการฝึกอาชีพที่เหมาะสม

ระดับปฏิบัติ

ควรมีเครื่องมือหรือนวัตกรรมใหม่ๆที่จะมาหนุนและเสริมพลังในการแก้ปัญหาสังคมและปัญหายาเสพติด เช่น นำคำสอนทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้บำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดในครั้งนีถือเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นการสร้างคุณค่าที่น่าจะได้รับผลดีมีประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้รับการบำบัดซึ่งขาดสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ ซึ่งจะทำให้ผู้รับบำบัดได้เห็นแสงสว่างของชีวิตคือปัญญา จากการได้ซาบซึ้งในพระธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า อันจะเป็นแรงพลังดึงดูดจากภายใน หนุนเสริมศักยภาพ สามารถปรับเจตคติ เปลี่ยนแปลง พัฒนา ปฏิรูปตนเองให้มีมงคลชีวิต ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้จริงและไม่กลับไปเสพซ้ำอย่างยั่งยืน